

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти Магістр

на тему: «Порівняльний аналіз перекладу німецьких фразеологізмів
англійською та українською мовою (на матеріалі твору Гете «Фауст»)»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
спеціальності 035 Філологія
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Гончаренко С. А.
Керівник: Воловик Л. Б.
Рецензент: Іщенко В. Л.

Полтава - 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ТА ЇХНЯ КЛАСИФІКАЦІЯ

- 1.1. Визначення поняття «фразеологічна одиниця» та її ознаки
- 1.2. Види ФО та їхня класифікація
- 1.3. Модифікації структурного та семантичного складу ФО
- 1.4. Способи і прийоми перекладу ФО
- 1.5. ФО в текстах німецькомовних художніх творів

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ГЕТЕ «ФАУСТ»

- 2.1. Семантичне запозичення
- 2.2. Підбір аналога
- 2.3. Синтаксичне уподібнення
- 2.4. Описовий переклад
- 2.5. Вилучення та додавання
- 2.6. Переклад англійською на українською мовою спеціальних класів ФО

РОЗДІЛ 3. ЧАСТОТНИЙ І ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ВЖИВАННЯ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В ТВОРІ «ФАУСТ» ТА ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА АНГЛІЙСЬКУ ТА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

- 3.1. Частотний аналіз вживання ФО
- 3.2. Функціональне значення способів та прийомів перекладу ФО
- 3.3. Зіставний аналіз вживання

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми. Лексикологія німецької мови посідає важливе місце в системі підготовки кваліфікованого філолога-перекладача. Лексикологія суттєво відрізняється від інших підрозділів лінгвістики. Прикладом виступає фонетична підсистема лінгвістики в якій вивчаються односторонні одиниці з односкладовим планом вираження та лексична підсистема, де двосторонні одиниці мають план вираження й зміст. Предметом лексикології як мовознавчої дисципліни є опис словникового складу мови в синхронії і діахронії, визначення слова, розгляд відношень між позначуваним і позначувальним (змістовим і формальним) виглядом слова.

Слово вивчають у різних галузях мовознавства: у квантитативній лінгвістиці досліджують довжину слова, частоту його вживання в різних типах тексту; в етимології вивчають походження слів; у граматиці досліджують словозміну та словотворення, історію мови пов'язують з процесами, змінами словникового складу мови, розвитком значення слова.

У названих аспектах, зрозуміло, що слово є центральною одиницею мови і має бути предметом розгляду в різних мовах, у даному випадку, німецької мови.

Для перекладача головним завданням є питання про ступінь відтворення відповідників у мові оригіналу. Проблема авторського мовотворення завжди є предметом особливої уваги дослідників-лінгвістів, адже завдяки художній мові письменника, її специфіці, динаміці можна простежити процес розвитку фразеологічних одиниць як німецької так і української мов на всіх етапах їх становлення.

Актуальністю є дослідження не тільки питань основних понять сучасної лексикології, а й базових методів вивчення лексики, в тому числі традиційних методів, ознак структурної лінгвістики німецької мови, квантитативної, когнітивної, психолінгвістики.

Закономірності розвитку семасіологічної та фразеологічної систем постійно викликають все більший інтерес в процесі перекладацьких трансформацій німецької мови, а особливо їхнє вираження в текстах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри організації обліку та аудиту за темою «Удосконалення організації та методології обліку та контролю господарської діяльності підприємств і фінансово-бюджетних установ».

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є проведення порівняльного аналізу перекладу німецьких фразеологізмів англійською та українською мовою на прикладі твору Гете «Фауст».

Основними завданнями даної роботи є:

- ознайомитись з науковими точками зору на проблему функціонування лексико-фразеологічного підходу в мові та літературі;
- визначити структурні особливості побудови фразеологічних одиниць у німецькій мові;
- дослідити проблему перекладу фразеологічних одиниць у галузі лінгвістики;
- описати специфіку семантичних ознак фразеологізмів у мові та літературі;
- охарактеризувати властивості топонімів у фразеологічних одиницях.

Об'єктом даного дослідження є системний аналіз німецькомовних лексичних одиниць у фразеологічному та семасіологічному дискурсах.

Предметом дослідження є німецькі фразеологізми та методи їх перекладу на англійську та українську мову.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи нами були використані такі методи дослідження: порівняльно-історичний, структурно-функціональний, системний.

У кваліфікаційній роботі ми спиралися на праці українських і зарубіжних мовознавців, літературознавців, котрі досліджують питання базових ознак

застосування структури лексико-фразеологічного підходу в галузі лінгвістики, літературознавства та перекладознавства: В. В. Виноградов, М. Д. Городнікова, Л. Ф. Зіндер, Т. В. Строева, І. І. Чернишова.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в роботі вперше здійснений порівняльний аналіз перекладу німецьких фразеологізмів англійською та українською мовою (на матеріалі твору Гете «Фауст»). Визначено структурні особливості побудови фразеологічних одиниць у німецькій мові. Досліджено проблему перекладу фразеологічних одиниць у галузі лінгвістики. Вперше описано специфіку семантичних ознак фразеологізмів у мові та літературі. Також охарактеризовано властивості топонімів у фразеологічних одиницях.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали роботи можна використовувати в подальшій роботі над даною темою, при підготовці лекцій, семінарських, практичних занять та для розробки спецкурсів.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Дослідження магістерської роботи апробовано на I Науково-практичній конференції «Соціально-гуманітарні проблеми XXI століття: актуальність, багатополлярність, перспективи розвитку» у м. Полтава (ДЗ Луганський національний університет імені Т. Шевченка). Тема доповіді: «Семантичні особливості перекладу фразеологізмів у сучасній німецькій мові».

Публікації. За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 1 наукова праця, загальним обсягом 0,2 друк. арк., в тому числі у матеріалах конференцій тези 1 доповіді обсягом 0,2 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 54 сторінках друкованого тексту,

що включає 3 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ТА ЇХНЯ КЛАСИФІКАЦІЯ

1.1. Визначення поняття «фразеологічна одиниця» та її ознаки

Звернемося до визначення терміна «фразеологія»: «Фразеологія (від грец. *phrasis* і *logos*) – це наука про фразеологічні одиниці (ФЕ), тобто про стійке поєднання слів з ускладненою семантикою, що не утворюються по структурно-семантичних моделях змінних поєднань, що їх породжують» [23, с. 11].

Загальна антропоцентрична спрямованість сучасних лінгвістичних досліджень з їх прагненням вивчити фразеологію крізь призму людини та її інтенцій не знімає актуальності постановки та вирішення таких важливих і остаточно невирішених фразеологічних проблем, як визначення сутності, універсальних ознак і класифікації фразеологізмів. Встановлено, що у фразеології за останнє століття нагромадилося понад п'ятдесят авторських дефініцій та інтерпретацій фразеологічного об'єкта, що говорить про складність визначення мовної природи останнього.

Справжнє дослідження дозволяє стверджувати, що фразеологізм є стійка в мові і семантично трансформована (переосмислена) мовна одиниця, що відтворюється в мові, має роздільно-оформленість і експресивність і складається більш ніж з одного слова. На користь приналежності фразеологізму до простору особливого лінгвістичного знака свідчать такі його ознаки, як семантична трансформація, що призводить до семантичного оновлення його компонентів і зараховує його до одиниць вторинної непрямої номінації; стійкість, виражена у константності, передбачуваності компонентів фразеологізмів; відтворюваність, що виявляється у стійкості фразеологізмів у мові. Різномірність семантичної структури стійких фраз не

дає підстав відмовити їм у статусі фразеологічних одиниць, оскільки вони, будучи переосмисленими знаками, функціонують у мові як стійкі та відтворювані словесні комплекси, які використовуються для номінації певних фрагментів позамовної дійсності у їхніх зв'язках та стосунках.

Фразеологізми становлять інтерес не тільки як одиниці вторинної номінації та засіб спілкування та впливу на слухача, але більшою мірою як засіб образної, емоційно-експресивної характеристики особистості, емотивної оцінки її моральних якостей, як засіб пізнання та відображення національного характеру та менталітету народу, проникнення у систему його духовно-моральних цінностей.

Термін «фразеологія» був запроваджений швейцарським ученим, одним із видатних лінгвістів ХХ століття, Шарлем Баллі, який описував фразеологію як науку, що «вивчає зв'язкові поєднання». Його і прийнято вважати родоначальником цієї науки. Відомо, що він ввів розділ про фразеологію у свої книги з стилістики «Французька стилістика» та «Нарис стилістики» та здійснив систематизацію словосполучень.

Ш. Баллі виділяє такі групи поєднань: вільні поєднання, що не володіють стійкістю і розпадаються відразу після їх утворення та фразеологічні єдності, тобто поєднання слів, що втратили свою самостійність.

Фразеологічні поєднання відрізняються від вільних словосполучень своєю будовою. У вільних словосполученнях одне слово легко замінити іншим: безглуздий випадок – кумедний випадок. У фразеологічному поєднанні не можна замінювати слова, оскільки мають постійний лексичний склад.

Це твердження - це і є основна відмінність фразеологізмів від вільних поєднань. Порізно взяті слова у фразеологізмах немає особливого сенсу, він знаходить лише у цілому вираженні. Отже, можна дійти невтішного висновку, що фразеологізм – це стійке вираз.

До визначення поняття «фразеологізм» зверталися безліч вчених та

дослідників, вони виділяли типи поєднань, вивчали їхню структуру, особливості, класифікації. Професор Юрій Петрович Солодуб дає такі поняття фразеологізму: «фразеологічна одиниця – це стійке поєднання слів із цілісним узагальнено-переносним значенням, що виникло на основі образного переосмислення (семантичної трансформації) словесного комплексу – прототипу».

Фразеологізм, як і безліч мовних одиниць, має низку ознак. Судження дослідників багато в чому розходяться, причому у визначенні ознак фразеологічних одиниць, їх кількісного складу, і у змісті. Багато вчених відзначають такі основні ознаки фразеологічних одиниць: окремооформленість, відтворюваність, стійкість компонентного складу. Додаткові ознаки фразеологічних одиниць були виявлені в результаті їхнього зіставлення з вільними поєднаннями слів: реченнями та словосполученнями, а також окремими словами. Ми розглянемо кілька точок зору ознаки фразеологізмів. З погляду доктора філологічних наук Т. І. Вендіної фразеологізми від слова відрізняється такими ознаками:

- 1) структурна оформленість;
- 2) граматична оформленість;
- 3) акцентологічна оформленість.

Фразеологія, як, втім, будь-який розділ лінгвістики, може мати приватний чи загальний характер. У цьому слід зазначити, що загальної фразеології як такої дисципліни нині немає. Якщо загальна теорія граматики, лексикології тощо. Поки незрозуміло, які загальні принципи може бути покладено основою дослідження фразеологічного матеріалу, переважна більшість якого є ідіоматизми, позбавлені регулярних властивостей даної конкретної мови. Матеріал фразеології настільки різноманітний генетично і функціонально, настільки різноструктурний і в семантичному відношенні різнохарактерний, що чітко окреслити коло фразеології об'єктів надзвичайно важко. Складність самого явища можна продемонструвати термінологічною різноманітністю у визначенні структурних типів об'єктів фразеології, а також

значення. Найпоширенішим терміном загальної назви всіх оборотів, які стосуються фразеології, є термін «фразеологічна одиниця», запроваджений академіком В.В. Виноградовим.

Цей термін вдалий як загальна назва для всіх явищ, що входять до фразеологічного складу мови. Видових назвою об'єктів фразеології досить багато. Наприклад, фразеологічні єдності В.В. Виногорова іноді називають метафоричними стійкими оборотами, вони ж є ідіомами і включають приказки, прислів'я, складові побутові назви, крилаті слова і так далі. Фразеологічні єдності у різних джерелах називаються по-різному: «стійкі поєднання», «нерозкладні поєднання», «незмінні висловлювання», проте незалежно від конкретних словосполучень маю на увазі деякі мовні одиниці – тісні єдності, які з кількох слів і цілісне поняття.

Дослідники фразеологічного складу по-різному називають специфічне значення фразеологічних зворотів: єдине цілісне значення зрощень та єдностей та аналітичне значення поєднань (В.В. Виноградов), цілісність номінації (О.С. Ахманова), семантична цілісність, ідіоматичність і т.п.

Фразеологія, як і раніше, залишається складною наукою, галуззю лінгвістики, що вимагає від дослідника великих знань. Можна вважати загальноприйнятим думкою, що фразеологічні звороти організовані за моделями словосполучень і речень, але від останніх або «цілісністю номінацій», або особливим характером значення лексичних компонентів. Такий лексико-семантичний підхід до проблем розмежування фразеологічних зворотів і змінних поєднань слів можна пояснити тим, що зовнішня схожість їх (роздільнооформленість) очевидна, а відмінності начебто не мають суто структурних закономірностей, що дозволяють проводити розмежування словосполучень і фразеологічних зворотів, як, наприклад, при розмежуванні словосполучення та складного слова. Однак, незважаючи на взаємозв'язок синтаксичного та лексичного рівнів мови, кожен з них має специфічний набір елементів та правил їх організації. Немає сумніву, що це фразеологічні обороти з'явилися з урахуванням конкретних

словосполучень і речень. Але більшість фразеологічних зворотів збігаються формою з існуючими типами поєднань слів. Відмінність полягає в тому, що змінні поєднання слів організуються за моделями структур синтаксичного рівня мови, а фразеологічні тією чи іншою мірою втратили синтаксичну моделюваність.

1.2. Види ФО та їхня класифікація

У цьому питанні значимими стали дослідження професора філологічних наук В. В. Виноградова. Він навів словосполучення в систему та узагальнив їх у наступні групи:

1. Фразеологічні зрощення, які неможливо розкласти.
2. Фразеологічні єдності, які відрізняються від першої групи поєднань самостійністю компонентів та семантичною розкладністю.
3. Фразеологічні поєднання, які відрізняються від першої групи поєднань більшою самостійністю компонентів та семантичною розкладністю [10].

Фразеологічні зрощення – це стійкі, лексично неподільні звороти, значення яких не виводяться із значень складових їх слів, не мотивовані ними.

Ця група фразеологізмів має такі відмітні ознаки:

1) фразеологічні зрощення можуть містити некротизми (слова, які ніде, крім цього фразеологізму, не вживатимуться і через це є незрозумілими в сучасній мові; до фразеологічних зрощень також відносять фразеологізми, що містять у собі архаїзми (застарілі слова).

2) фразеологічні зрощення є синтаксично нерозкладними: найчастіше у яких неможливо переставляти структурні компоненти, замінювати їх, вводити додаткові слова, і навіть видаляти слова з існуючого складу.

Фразеологічні єдності – це такі стійкі поєднання слів, у яких за

наявності загального переносного значення чітко зберігаються ознаки семантичної роздільності компонентів.

Ця група фразеологізмів має такі відмітні ознаки:

- 1) яскраві образи та емоційно-експресивне забарвлення.
- 2) фразеологічні єдності не втрачають семантику окремих частин фразеологізму, й у них неможлива заміність однієї частини інший.
- 3) фразеологічні єдності здатні створювати синонімічні відносини із фразеологічними одиницями та словами.

Фразеологічні поєднання – це стійкі обороти, до складу яких входять слова і з вільним, і фразеологічно пов'язаним значенням. Фразеологічні єдності від фразеологічних зрощень тим, що вони мають властивість смислової розкладності. Це їх зближує із вільними словосполученнями.

Ця група фразеологізмів має такі відмітні ознаки:

- 1) допускається можливість включення ухвал;
- 2) допускається можливість перестановки компонентів;
- 3) допускається можливість заміни стрижневого слова синонімом;
- 4) фразеологічні поєднання допускають варіантність однієї з елементів;
- 5) якщо один із компонентів може вільно замінюватися, то інша частина повинна бути обов'язково пов'язаною та незмінною.

Термін «поетична фразеологія» певною мірою умовний. Їм позначають як стійкі, і індивідуально авторські поєднання. Основною ознакою фразеології А. І. Єфімов вважає фразеологічну пов'язаність: «фразеологія зазвичай починається там, де вільне лексичне значення слова замінюється фразеологічно пов'язаним, зрозумілим із усього словосполучення».

Термін «поетична фразеологія» може бути застосований до відносно стійко вживаних у мові художньої літератури образних оборотів, переважна більшість яких формується за рахунок метафоричних поєднань. Семантика поетичних фразеологізмів визначається взаємодією їх компонентів, які відрізняються настільки тісною спаяністю, як компоненти загальнономовних фразеологізмів. Один із компонентів – образний компонент – змінює своє

звичайне фразове оточення і втрачає предметну віднесеність. Цей компонент спрямований безпосередньо на позначення конкретних предметів та явищ, а викликає лише уявлення про них для того, щоб образно зіставити їх з іншими предметами та явищами. Поетичні фразеологізми мають стійкість, відтворюваність. Важливим показником стійкості та відтворюваності є можливість вираження певного образного значення у різних граматичних типах поєднань.

Для формування семантичної структури поетичних фразеологізмів важлива також їх мотивування (основа зіставлення компонентів), внутрішня форма, що визначається характером асоціативних зв'язків. По суті, при освіті поетичної фразеології всі основні асоціації складаються в рамках взаємодії цих трьох груп лексики: людина, жива природа, нежива природа, які виступають поперемінно то функції образних компонентів, то функції вказівних компонентів. Ці три типи співвідношення компонентів поетичних фразеологізмів постійно взаємодіють і перетинаються як з одним, так і з відповідними граматичними конструкціями. В результаті цього таку взаємодію отримують смислові збільшення, які можна кваліфікувати як «фразеологічно пов'язані образні значення».

1.3. Модифікації структурного та семантичного складу ФО

Зазвичай у дослідженнях, присвячених типології фразеологічних оборотів, позначаються дві групи фразеологічних одиниць: 1) фразеологізми, за структурою відповідні пропозиції; 2) фразеологізми, що за структурою відповідають поєднанню слів.

Серед фразеологізмів, за структурою відповідних реченню, виділяється підгрупа номінативних фразеологічних одиниць, які називають те чи інше явище дійсності, в яких головним компонентом виступає іменник. Фразеологізми цієї групи беруть участь у освіті заголовного комплексу.

Фразеологічні одиниці можуть включати від 2 до 4 компонентів. Компонентний склад фразеологізму змінюється при введенні в структуру додаткового елемента, наприклад, у медіа-тексті частотне розширення фразеологічного обороту, яке не змінює смислового ядра фразеологізму, але дозволяє зробити виразним оповідання. Фразеологічні обороти з додатковим елементом становлять близько 15% загального корпусу фразеологізмів.

Трансформація комунікативних фразеологізмів представлена у різний спосіб. Одним із продуктивних способів варіювання даного типу фразеологічних оборотів стає заміна одного компонента іншим (8% від загальної кількості трансформованих одиниць).

Не менш продуктивним способом структурного оновлення фразеологізму є еліпсис фразеологічної одиниці (скорочення компонентного складу), який становить близько 7% від загальної кількості оновлених фразеологічних одиниць.

Для номінативних та комунікативних фразеологізмів характерний фіксований порядок слів. Порушення порядку слів оновлює фразеологізм, посилює експресивність. Синтаксична інверсія фразеологічних оборотів становить 7% від загальної кількості трансформованих одиниць. Застосування інверсії як методу модифікації фразеологізму доводить експресивні можливості цього способу трансформації.

1.4. Способи і прийоми перекладу ФО

Калькування. Недосвідчені перекладачі чи фахівці-самоуки можуть переплутати калькування з буквالیстичним перекладом. Однак це величезна помилка. Калькування – це виправданий дослівний переклад, а буквالیстичний переклад – це теж дослівний переклад, з лише різницею, що буквалізм спотворює сенс оригінального висловлювання чи «тупо» дослівно перекладає наявний текст, що може бути безпосереднім насильством над

мовою-оригіналом.

Аналізуючи перераховані вище способи перекладу ФО, варто відзначити ще один спосіб. У лінгвістичному світі існує таке поняття «Обертональний» чи контекстуальний переклад (за визначенням Я.І.Рецкера). Контекстуальний переклад - це такі еквіваленти, які можна використовувати у конкретному контексті. Обертональний переклад використовують у перекладі цитати, а чи не окремо взятої фразеологічної одиниці. Варто врахувати той факт, що обертональний переклад стосується лише даної текстової ситуації і в будь-якому іншому контексті переклад може бути трактований вже не як контекстуальний, а як повний або частковий.

Підбір аналога. Число еквівалентів в англійській та українській мовах невелике, тому часто доводиться вдаватися до пошуку аналогів, фразеологічних одиниць, що передають той самий зміст, але заснованих на іншому образі.

What he said had a hateful truth in it, and another defect of my character is that I enjoy the company of those, whenever depraved, who can give me a Roland for my Oliver [11, с. 130].

Він висловив фатальну істину. Мені подобаються люди нехай погані, але які за словом у кишеню не лізуть [6, с. 142].

Відповідно до класифікації В.В. Виноградова даний фразеологізм відноситься до категорії фразеологічних зрощень. Зважаючи на відсутність еквівалента даного англійського фразеологізму в українській мові, перекладач підібрав йому аналог, побудований іншим чином. Вона змушена відмовитися від передачі образу фразеологізму оригіналу. Його збереження та буквальный переклад був би незрозумілий українському читачеві, оскільки тут простежується національна специфіка. Проте семантика фразеологізму у перекладі відрізняється від семантики фразеологізму у тексті оригіналу. Вираз «за словом у кишеню не лізе» зазвичай характеризує людину, яка може невимушено та легко вести розмову, бути дотепною та швидко знаходити

відповіді.

В англійському фразеологізмі підкреслюється те, що людина може париувати, дати відсіч. Запропонований перекладачем варіант дещо неточний, проте може вважатися вдалим, оскільки він передає більшу частину інформації, закладеної в оригіналі. Також цей фразеологізм можна перекласти як «дати відповідь», «вдало париувати».

Синтаксичне уподібнення (еквівалент). Еквіваленти поділяються на повні та часткові. Повні еквіваленти у всьому збігаються з одиницями мови, що перекладає: в семантиці, образності, стилістичному забарвленні, компонентному складу, граматичній структурі. Часткові характеризуються невеликими відмінностями щодо висловлювання фразеологічних одиниць тотожної семантики.

Poor lamb, he must be as poor as a church mouse [12, с. 97].

Ах ти, ягнятко! Видно, бідний, як церковна миша [7, с. 101].

Відповідно до класифікації В.В. Виноградова [2, с. 206], даний фразеологізм фразеологічних єдностей. Для перекладу цього фразеологізму автор використав його повний еквівалент в українській мові. Ці два фразеологізми мають однакову семантику, компонентний склад та функціонально-стилістичні особливості.

Описовий переклад. Описовий переклад представляє особливу лексичну заміну з додаваннями, тобто значення фразеологічної одиниці передається за допомогою вільних словосполучень з використанням пояснень, порівнянь, описів. До нього вдаються тоді, коли в мові перекладу відсутній еквівалент та аналог фразеологізму оригіналу. Іноді перекладачеві доводиться вдаватися до пояснень через відмінності культурних та мовних реалій, щоб полегшити сприйняття тексту перекладу людьми іншої культури.

Це буде добре, коли він витікає, і він є ним у віці і ганьбі. Even they could not make him imposing... [13, с. 14].

Він тоді тільки-но став королівським адвокатом і з цієї нагоди був знятий у перуці та в мантиї, але навіть це не додало йому значності [8, с. 16].

Відповідно до класифікації В.В. Виноградова, даний фразеологізм відноситься до категорії фразеологічних зрощень. У цьому випадку перекладач застосував описовий переклад. В оригіналі ми бачимо метафоричність, проте перекладач був змушений відмовитися від неї під час перекладу. Її збереження та буквальний переклад фразеологізму як «одягатися в шовк» були б незрозумілі читачеві, оскільки тут явно простежується національна специфіка.

1.5. ФО в текстах німецькомовних художніх творів

Першим фразеологізмом, який у німецькому художньому тексті, вважається парна формула *orte wider orte*, зафіксована у «Пісні про Гільдебранте» (IX в.). Можна констатувати, що фразеологічна система починає складатися на стародавньому етапі розвитку. Фразеологічне багатство сучасних європейських літературних мов сягає, згідно з Вольфгангом Мідером, до спадщини античної словесності, фольклору та Біблії [Mieder 1975: 65]. Цікаво простежити, як розвивався та осмислювався фразеологічний склад німецької мови. Вже у давньоверхньонімецький період фразеологічні одиниці усвідомлювалися як окремий тип одиниць мови. Першими збирачами прислів'їв і приказок стали автори, які писали давньоверхньонімецькою мовою і звернули увагу на фразеологію як засіб художньої виразності. Найбільш ранні «збори» паремій, що дійшли до наших днів, є збори Ноткера (XI ст.). Список із дванадцяти фразеологічних одиниць доповнював його працю „*De partibus logicae*“.

У середньоверхньонімецьких текстах зафіксовано кілька прислів'їв та приказок; окремі приклади з поезії Вольфрама фон Ешенбаха чи Шперфогеля є скоріш винятками. Це тим, що представники куртуазної культури протиставляли себе «низькою» народної мудрості і намагалися не використовувати народну мову. Навпаки, для авторів соціально-політичних

віршів (шпрухів), які змінили мінезінгерів, фразеологія становила великий інтерес, оскільки їх аудиторією були широкі народні верстви. У цілому ж література Середніх віків, що тяжіла до повчальних сентенцій та популяризації християнських цінностей, виявилася благодатним підґрунтям для прислів'їв та приказок, багато з яких зафіксовано як у літературних, так і у фольклорних текстах. Їх поширенню сприяли як поети, а й проповідники, і навіть церковно-парафіяльні школи. Розквіт паремій посідає XVI в. [СР. Mieder 1975: 65].

Автором перших значних зборів латинських прислів'їв і приказок став Еразм Роттердамський. Його книга „*Adagiorum collectanea*” була видана вперше у 1500 р. (доопрацьоване видання 1508 р. мало вже іншу назву — „*Adagiorum chilades*“, що збереглося аж до останніх видань 1536 р.). До останнього видання число глосс досягло 4151. Деякі тлумачення досить короткі; інші, навпаки, займають кілька сторінок, як, наприклад, тлумачення прислів'я *Dulce bellum inexpertis* (війна солодка для того, хто її не зазнав) або *Herculei labors* (Геркулесова праця). Вплив праці Еразма на західноєвропейських укладачів словників латинської та національних мов був такий великий, що у побут різних європейських мов починають у великій кількості входити кальковані вирази з латинської та грецької. Навіть окремі помилкові тлумачення гуманіста закріплюються в побуті: знаменитий ящик Пандори (пор. англ. *Pandora's box*, фр. *boîte de Pandore*, але нім. *die Büchse der Pandora*) є невірно переведеним грецьким піфосом, прийнятим Еразмом за рухі.

Першим збірником паремій на матеріалі німецької мови стало видане в 1546 р. збори прислів'їв і приказок Джона Хейвуда, племінника сера Томаса Мора, складене за прикладом словаря Еразма Роттердамського («*Dialogue Conteininyng ... Prouerbs*»), і наступних *upon ... Prouerbs*“, 1550-1562 pp.) [Doyle: 1079; Mieder 1975: 65-67].

У німецькій лінгвістиці певні види фразеологічних поєднань слів традиційно розглядалися як підвиди складних слів або у загальній масі

словосполучень під час аналізу синтаксису та словотвору аж до 1970-х років. (СР, наприклад, роботи J. Erbßen, „Abriß der deutschen Grammatik“ [Erbßen]; Der Große Duden, „Grammatik der deutschen Gegenwartssprache“, Л., 1962) [Duden: Grammatik]. Початок систематичним дослідженням німецької фразеології поклала книга Харальда Бургера «Ідіоматика німецької мови» („Idiomatik des Deutschen“), що вийшла в 1973 р.. У роботі автор використовує методи, розроблені для опису фразеологічного матеріалу слов'янських, насамперед української мови. У 1981 р. Клаус Дітер Пільц позначає межі фразеології, а 1982 р. Вольфганг Флейшер систематизує результати проведених досліджень; тоді ж виходить «Довідник з фразеології» («Handbuch der Phraseologie») Харальда Бургера, Аннеліз Бухофер, Амброса Зіалм. У «Довіднику фразеології» на матеріалі літературної німецької мови, швейцарського національного варіанту німецької мови критично викладаються результати попередніх досліджень, наводяться дані прагматичних, психолінгвістичних та текстологічних досліджень. З виходом цих видань формування предмета німецької фразеології вважатимуться завершеним. Наступні роботи («Вступ до фразеології» Крістіани Пальм [Palm 1997]; «Вступ до фразеології» Харальда Бургера [Burger 2010]) звертають увагу на історичні, регіональні, семантичні, текстологічні, фразеографічні аспекти подібних описів.

У 1970-х роках. виникла дискусія про те, чи слід при фразеологічних дослідженнях користуватися «вузькою» (що базується на структуралістському уявленні про мову) або «широкою» (що включає також прагма-, соціальні та психолінгвістичні аспекти) концепцією фразеології. В даний час прийнято обговорювати вибір того чи іншого терміну: «досліджувані фразеологізми-ідіоми і фразеологічні поєднання, перш за все пов'язані значення слова, і через них змикається з лексикологією, і на фразеологію в широкому сенсі, що вивчає і стійкі фрази різних структурних типів, що володіють різними семіотичними функціями (одиниці фольклору, фрагменти художніх текстів, формули вітань тощо)» [ЛЕС: 560].

В останні роки функціонування фразеології активно описується з позицій організації різних типів текстів (публіцистичних, юридичних, технічних та інших). Сучасний дискурсивно орієнтований підхід до опису властивостей фразеологічної одиниці у тексті викладено у роботах Б. Зандиг та О.М. Баранова та Д.О. Добровольського. Б. Зандіг у статті „Stilistische Funktionen von Phrasemen“ [Sandig 2007] переглядає в цьому світлі принципи стилістичного опису фразеологізмів.

Стилістично значимими для функціонування фразеологізму є такі показники, як метод тематичної організації тексту та його роль мовному акті, метод автохарактеристики, орієнтація на слухача і вид взаємовідносин між співрозмовниками. Так само важливими є способи історичних і культурних конотацій, види зв'язку з ситуацією, використання каналу комунікації (наприклад, конкретного засобу масової інформації – газети, радіо чи телебачення).

Б. Зандиг зазначає, що опис функціонування фразеологізмів у різних стилях промови зараз ведеться насамперед у рамках дискурсивного аналізу. Сучасні дискурсивні дослідження спрямовані на особливості перебігу кожного конкретного мовного акта. Для опису стилістики мовного акта мають значення самі критерії, як і за його загальної характеристики:

- спосіб формування теми;
- вид мовної дії;
- автохарактеристика;
- орієнтація на адресата;
- спосіб формування відношення;
- вираження позиції того, хто говорить;
- зв'язок з історичним/культурним контекстом;
- зв'язок із ситуацією;
- використання певного каналу та носія тексту;
- зв'язок із певним засобом інформації (регіональна/міжрегіональна газета, телеканал та ін.).

Стилі конститууються на основі стилістичної компетентності, представленої у різних носіїв мови різною мірою, стиль конкретного твору народжується із взаємодії того, хто говорить / пише і слухає / читає. Стилі ґрунтуються на властивостях структури тексту. Як компонент цієї структури, різні типи фразеологізмів володіють різним стилістичним потенціалом, це стосується і можливостей їх модифікацій і незузального вживання.

Описуючи стилістичні конотації і маркування фразеологічних одиниць, Б. Зандиг виділяє такі типи стилістичного забарвлення (узагальнюючи ряд досліджень, порівн. [Palm 1997; Burger 2003; Fleischer]):

- наднейтральна (überneutral) – Roma aeterna, «вічний Рим»;
- нейтральна (neutral) - zu Boden sinken, «впасти на землю»;
- знижено-нейтральна (unterneutral) – Rotz und Wasser heulen, «ридати в три струмки»;
- вульгарна (vulgär) – zum Kotzen sein, «викликати блювоту».

Також, посилаючись на В. Флейшера, Б. Зандіг вказує на існування серій фразеологізмів із різним стилістичним забарвленням, наприклад: розг. den Mund halten - грубий. den Schnabel halten - вульг. das Maul halten 'заткнутися'. У певних контекстах фразеологізми можуть змінювати своє забарвлення, наприклад, застарілі вирази вживаються іронічно.

Для стилістичної характеристики важливі такі властивості фразеологізмів, як експресивність і емоційність. Експресивно маркований фразеологізм може і не мати емоційної оцінки:

- einander gleichen wie ein Ei dem anderen, літер. «бути схожими як одне яйце на інше», «бути схожими як дві краплі води»;
- den Löffel abgeben, літер. 'віддати ложку', померти.

Частина нейтральних фразеологізмів можуть у контексті набувати експресивного забарвлення. Більша, ніж в окремих лексем, експресивність фразеологізмів формується такими характеристиками, як:

- інтенсивність: jmdm. den Kopf waschen, «мити голову кому-л.»;
- наочність: jmdm. lacht das Herz im Leib, літер. У кого-л. сміється

серце в тілі», «співчувати»;

- експресивність: jmdn. aufs Kreuz legen, «покласти когось. на обидві лопатки»;

- евфемістичність: bis zum letzten Atemzug, «до останнього подиху».

Навпаки, емоційно маркований фразеологізм завжди є експресивним: zum Donnerwetter (noch mal)! «(так) чорт забирай» fahren wie (ei) ne gesengte Sau, букв. 'їхати як підпалена свиня', «гнати як божевільний». Історизми (Kraft durch Freude «Сила через радість», гасло часів фашистської Німеччини) та регіоналізми (пор. літ. общенем. für jmdn. wie aus dem бути схожими як дві краплі води» та його регіональні еквіваленти: гейдельберзьке die/der ausgeschlupft Mudder/Vadder, саарське geschiss un gemol der/die Alt; існують також еквіваленти в австрійському та швейцарському національних варіантах) об'єднуються Б. текст локальний колорит.

Стосовно фразеології із соціолінгвістичних характеристик автором виділяються такі, як приналежність до молодіжного чи іншого сленгу певної вікової групи, сленгу соціальних груп. Ряд фразеологізмів пов'язані з певними типами текстів (вираз es war einmal «жили-були» як традиційний казковий зачин або формули man nehme «візьмемо» і Ich komme zum Schluss «підходжу до завершення» як складову усної доповіді), порушення такого вживання листа. Стилiстична інтерпретація різних типів тексту залежить від наступних факторів:

- від стилістичної компетентності обох комунікантів;

- від очікуваного у конкретній комунікативній ситуації;

- від умов комунікації (аспектів ситуації, учасників, типу тексту чи виду розмови, теми, культурних аспектів та інших);

- від зв'язку структури тексту, типу ситуації, функції тексту/розмови під час стилізацій.

Описуючи стилістичний потенціал фразеології, Б. Зандіг розрізняє фразеологізми у вузькому та широкому значенні слова. Слідом за Х.

Бургером Б. Зандіг розуміє під фразеологізмами у вузькому значенні слова крилаті слова та інтертекстуальні відсилання, структурні фразеологізми, дієслівні поєднання та колокації, мовні формули та спільні місця. Крилаті слова та інтертекстуальні посилання в тексті виділяються як за визначенням несучі однозначне стилістичне забарвлення. Структурні фразеологізми (прийменники, спілки), описові предикати, колокації та загальні місця стилістично незначні, якщо їх вживання стилістично не марковано (наприклад, на конкретному відрізку тексту вони використовуються з підвищеною частотністю). При модифікації чи невзуальному вживанні їх початкове стилістичне забарвлення може змінюватись, залежно від виду вживання чи модифікації.

Б. Зандиг говорить про прагматичну навантаженість фразеологізмів і посилається у зв'язку з цим на П. Кюна, який охарактеризував їх як «компактні знаки, за допомогою яких говорящий/пишучий може стискати, оцінювати та/або формувати іллокутивну дію, укладену в повідомленні, на відміну нефразеологічних відповідностей, цілий комплекс додаткових оціночних процесів, оцінок, засобів створення образу» [Kühn]. У структурі тексту фразеологізм може використовуватися для вираження авторської позиції так:

1) як засіб автохарактеристики, у своїй використовуються латинські запозичення, мовні формули, крилаті слова, ідіоми, мовна гра з урахуванням фразеологізмів;

2) як елемент орієнтації на адресата та встановлення контакту з ним.
Насамперед Б. Зандиг розглядає у зв'язку дослідження

Х. Бургера [Burger 2010] та інших лінгвістів з функціонування власне ідіом у телевізійних (реklamних, новинних, агітаційних) текстах. Ідіоми модифікуються в рамках мовної гри, візуалізуються до створення ефекту інфотейменту. Яскрава оцінка, що міститься в ідіомах та пареміях, використовується як засіб впливу у структурі рекламних та агітаційних текстів. Етикетні формули (наприклад, вітання) створюють мовну «візитну

картку» телеканалу чи передачі;

3) для взаємодії з адресатом, створюючи загальний іронічний тон, функціонують як евфемізм або елементи дидактизації;

4) на формування поліфонії (багатоголосства) тексту рахунок своєї сильної стильової чи соціальної прихильності. Фразеологізми, мають яскраво виражену стилістичну забарвлення, застосовуються як мовної характеристики персонажів. Так, для вираження близькості персонажа до народу в його мову вводяться розмовні і навіть просторічні фразеологізми, і навпаки, для мовної характеристики високо освіченого персонажа використовуються фразеологізми книжкові. Крім того, стилістична невідповідність контексту художнього твору також може обігруватись;

5) виражають ідеологічну установку - наприклад, ідіоми та паремії, включені до складу політичних та рекламних слоганів, використовуються для емного вираження політичних, соціальних та інших програм;

6) виражають та формулюють емоційну оцінку.

Різноманітні і методи використання фразеологізму у будові художнього тексту на формування теми. Описуються такі стилістичні прийоми:

1) способи позиціонування фразеологічної одиниці у тексті (*Positionierung*) – вживання фразеологізму як засобу когезії на початку, наприкінці чи середині тексту чи текстового пасажу. Часто позиція та роль фразеологізму задаються типом тексту. Наприклад, у газетних текстах часто використовуються в заголовках; в анекдотах – у розв'язці; у коментуючих типах текстів можуть бути в кінці текстового пасажу, виконуючи роль узагальнення. А. Роткегель виділяє 3 функції позиціонування фразеологічних одиниць:

- конституююча (*Phrasem als Halter* – фразеологізм як основа), у позиції початку тексту;

- рамкова (*Phrasem als Klammer* – фразеологізм як рамка), на початку та наприкінці тексту;

- сполучна (Phrasem als Scharnier – фразеологізм як буфер), між двома частинами тексту [пор. Rothkegel: 240-243];

2) накопичення фразеологічних одиниць (Häufung), у своїй розрізняють скупчення пов'язаних між собою фразеологізмів,

скупчення фразеологізмів, що ніяк між собою не пов'язані.

Зв'язок між одиницями може ґрунтуватися на семантичній, оціночній близькості чи спільності компонентів;

3) утворення фразеологічних ланцюжків (Kettenbildung), пов'язаних тематично чи образно і вживаних протягом усього тексту.

У ряді текстоутворюючих засобів Б. Зандиг називає також використання одиниць, пов'язаних з певним типом текстів (наприклад, етикетних формул, типових для деяких письмових жанрів) або певним соціолектом (наприклад, з молодіжним сленгом) [Sandig: 157-173].

У запропонованій роботі ми акцентуємо нашу увагу на тому, що текст має здатність нести додаткову емотивну інформацію не через збільшення повідомлення, а лише за рахунок особливого смислового та емоційного навантаження складових його одиниць та їх структурної організації. До таких одиниць відносимо фразеологічні деривати емотивної семантики, які наділені у художньому та публіцистичному текстах додатковими значеннями чи відтінками похідних значень. Фразеологічні деривати є рівноправними конститuentами структури та семантики тексту, у яких виражено не просто ставлення автора до даного конкретного факту, події чи об'єкту, а й, що особливо важливо, його експресивно-номінативний задум з оцінним судженням, у якому відбивається та чи інша “пристрасть суб'єкта до світу”, а також виконується функція впливу, безпосередньо пов'язана з прагматикою мови [6:368]. Прагматичний аспект фразеологічних дериватів, як і всіх інших мовних засобів, пов'язаний із прагненням суб'єкта мови реалізувати свої комунікативні інтенції та комунікативні потреби.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ГЕТЕ «ФАУСТ»

2.1. Семантичне запозичення

Перестановки. Розглянемо наступний приклад:

«Mephistopheles tritt, in dem der Nebel fällt, gekleidet wie ein fahrender Sholastikus, hinter dem Ofen hervor». [43, 35]

Mephistopheles steps, in dem the fog falls, dressed like ein fahrende Sholastikus, hinter the Ofen out.

Калька. Мефістофель виходить, коли осідає туман, одягнений як мандрівний схоласт з-за печі «Мефістофель, одягнений на зразок подорожуючого схоласту, як тільки туман осідає, виступає з-за печі». [44, 63]

«Туман розсіюється, через печі з'являється Мефістофель в одязі бродячого схоласту». [45, 46]

У разі прийом перестановки допомагає уникнути неправильного розуміння. При прямому перекладі, без використання перестановки, зміст пропозиції стає неоднозначним: Мефістофель виступає з-за печі, коли осідає туман, одягнений як мандрівний схоласт. За такого перекладу складається враження, що порівняльний оборот «як мандрівний схоласт» належить до слова «туман», а чи не до Мефістофелю. Таким чином, використання прийому перестановки обома авторами цілком виправдане та доцільне.

Опущення та додавання. Наведемо приклад:

«Der Herr: Kennst du den Faust?»

Mephistopheles: Den Doctor? Der Herr: Meinen Knecht! [43, 9]

Калька.

Господь: Ти знаєш Фауста?

Мефістофель: Лікаря?

Господь: Мого раба

Ти знаєш Фауста?

Мефістофель: Він лікар?

Господь: Він мій раб»[44, 13], [45, 11]

Англійський варіант:

The Lord: Do you know Faust?

Mephistopheles: The Doctor?

THE LORD: My servant!

У цьому випадку нас цікавить репліка Мефістофеля та друга репліка Господа. В обох випадках репліки є іменниками з супровідним словом (в даному випадку – з певним артиклем і присвійним займенником) у знахідному відмінку. Обидва автори пропонують абсолютно ідентичні варіанти перекладу.

Таким чином, замість іменника з супровідним словом у тексті оригіналу, в перекладі ми бачимо цілі пропозиції, що складаються з того, що підлягає і присудку. Можна припустити, що в даному випадку прийом додавання використовується для збереження ритмічної єдності перекладу з оригіналом.

У наступному прикладі має місце триразовий повтор дієслова:

«Soll ich dir, Flammenbildung, weichen? Ich bin's, bin Faist, bin deines gleichen!» [43, 14]

Калька:

Чи маю я від тебе, запалення, відступити?

Це є я, Фауст, є рівний тобі! «Ні, дух, я від тебе обличчя не ховаю.

Хоч би хто був ти, я, Фаусте, не менше значу».[44, 23]

«На порох перед тобою я не схилюся чолом. Знай: рівний я тобі, дух полум'яний, у всьому! [45, 19]

Англійський переклад: Should I tell you, flame picture, do you know? It's me, I'm a faist, I'm your best!

В даному випадку обидва перекладачі застосовують прийом

граматичного опущення. На наш погляд, використання даного прийому обумовлено відмінностями граматичного устрою німецької та української мов.

Компенсація. Під час проведення порівняльного аналізу тексту оригіналу та його перекладів, прикладів використання прийомів компенсації зафіксовано був.

Антонімічний переклад. Розглянемо наступний приклад: «Nein Herr! ich find' es dort, wie immer, herzlich schlecht». [43, 9]

Калька: Ні, Господи! Я вважаю, що там, як завжди, дуже погано. «Так, господи, там безпросвітний морок» [44, 13]

«Ні, що не кажи, а погане наше біле світло!» [45, 11]

І англійський варіант перекладу:

No Lord! I find it there, as always, warmly schlecht.

У разі Пастернак використовує прийом антонімічного перекладу, замінивши компонент заперечення «nein» (рус. ні) на ствердне «так», у своїй не спотворюючи сенсу оригіналу. У перекладі Холодковського використовується прийом цілісного перетворення.

2.2. Підбір аналога

Головна особливість такого аналізу — відбір правильних прикладів у німецькому корпусі, що містять одиницю Faust, оскільки вона має два значення: «кулак» і «ім'я головного героя трагедії Гете». Тому при простому пошуку wie Faust ми зустрічаємо як різні іменники, так і різні словоформи. До того ж, між даними одиницями можлива наявність детермінативів і одного або кількох визначень, тому в наш пошук ми повинні закласти умову, за якої wie та Faust стоятимуть не поряд один з одним, а на відстані. Щоб звузити коло пошуку, необхідно вдатися до спеціальних символів та параметрів пошуку. Без них можна взагалі не отримати жодних даних та

зробити неадекватний висновок про функціонування ПІ.

Щоб формула пошуку задовольняла цю умову, ми використовуємо #2. Це означає, що між wie та Faust може бути максимально 2 слова. В аналогічних випадках пошуку можливі варіанти пошуку з токенами #>2 (мінімум 2 слова) та #=2 (тільки два слова). Щоб закласти умову пошуку правильної словоформи, використовуємо @. Таким чином, ми можемо свідомо виключити присвійні форми власного імені. Оскільки корпус розмічений частинами мови, є доцільним користуватися системою тегів, тобто скорочених послідів Stuttgart Tübingen Tagset (STTS), прийнятої в німецьких корпусах. Теги дозволяють шукати слова, які належать до певних частин мови. За допомогою оператора with (також: &=) можна специфікувати частину промови шуканої лексичної одиниці. Оскільки Faust є власним ім'ям, йому присвоюється тег NE (Nomina, Eigennamen). Наприкінці додаємо лапки, які дозволяють зафіксувати порядок лексичних одиниць у прикладах. У результаті формула пошуку, що задовольняє всім умовам відбору, повинна мати такий вигляд: «wie #2 @Faust with \$p=NE». Ми вводимо цю формулу в рядок пошуку та отримуємо 49 входжень. Ці приклади і стали основою нашого аналізу. Однак у процесі добору формули було встановлено, що розмітка корпусу може містити неточності. Наприклад, якщо ввести формулу, де Faust маркований як загальне ім'я і повинен мати значення «кулак», серед текстів-входжень (що виникли після написання трагедії), ми знаходимо приклади, де Faust все ж таки є власним ім'ям. *Pückler-Muskau, Hermann von: Briefe funkцій Verstorbenen. Bd. 2. München, 1830. У віці Бергена хати ich Dich nicht mit so viel davon ennuyirt, in den düstern Stadtmauern geht es mir wie Faust in seiner Studierstube. Raabe, Wilhelm: Altershausen, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1968 [1911], S. 212 Wie Faust Junior schlug er sich darob seiner unverdienten Ehren halber in die Büsche und suchte unbetretene Pfade. Die Zeit, 05.06.1952, Nr. 23 Köln ist übrigens die einzige Stadt, der es gelang, zwei Witzfiguren aufzustellen, die zueinander stimmen wie Faust und Mephisto.* Недосконалість розмітки ускладнює пошук прикладів у

корпусі і єдиний спосіб охопити всі приклади (якщо, звичайно, маємо таку мету) — сортувати їх вручну.

Примітно, що серед таких прикладів знаходимо ще один, у якому порівняння структурно нагадує розмовний фразеологізм *wie die Faust aufs Auge passen* [redensartenindex.de], що можна назвати модифікацією фразеологічної одиниці (далі — ФЕ): *Die Zeit*, 17.03.19. Nr. 12 *Die Spielidee, daß es nicht um Antworten geht, sondern um Fragen, paßt dazu wie Faust aufs Gretchen*. ФЕ *wie die Faust aufs Auge passen* має два значення, що суперечать один одному: не підходити один одному і ідеально підходити. Амбівалентна ситуація знаходить відображення в тексті твору: любов Гретхен і Фауста взаємна, але, як люди, вони зовсім різні, і в цьому частково причина трагічного результату їхнього кохання. Поєднання подібних значень та референції до названих героїв трагедії додає висловлюванню іронічний підтекст. Однак якщо відштовхуватися від етимології вихідної ФЕ та її компонентного змісту, то «Faust» є називним ім'ям і виступає у значенні «кулак», у той час як у прикладі, взятому з корпусу, Faust — власне ім'я, що експлікується за допомогою одиниці Gretchen, імені героїні трагедії Гете. Отже, при сприйнятті виразу «*wie Faust aufs Gretchen passen*» не виникає сумнівів, що йдеться безпосередньо про людину, а не про частину тіла.

Припустимо, що власне ім'я буде використовуватися з артиклем, тому вводимо таку формулу: «*wie #2 Faust aufs #2 Gretchen*». У силу того, що компонент Faust у значенні «ім'я головного героя трагедії Гете» використовується у поєднанні з компонентом Gretchen, то в даному випадку тег NE/NN можна опустити. Усього фіксується 6 входжень, серед яких знаходимо варіант вживання власного імені з певним артиклем: “*Die Zeit*, 26.11.1982, Nr. 4 *Das paßt wie der Faust aufs Gretchen*”. Щоб перевірити, чи можливі варіанти порівнянь з тими самими компонентами, але з іншими службовими частинами мови, що супроводжують їх (наприклад, з союзом *und*), вводимо наступні символи: «*wie Faust #2 Gretchen*» (при введенні подвійного амперсанда — &&, що позначає логічне «і», між компонентами

Faust i Gretchen, корпус видає помилку, відповідно, єдиним оптимальним символом в даному випадку є октоторп #). Завдяки формулі «wieFaust #2 Gretchen» ми бачимо приклад: Die Zeit, 11.10.1985, Nr. 42 Die Lüge und die Wahrheit, sie gehören auf dem Theater für ewig zusammen, wie Faust und Gretchen, Kabale und Liebe, Arnold und Bach.

2.3. Синтаксичне уподібнення

Ознака порівняння в цьому прикладі виражена за допомогою супровідних слів an ihrer vergeblichen Liebe zugrunde gehen, що також є посиланням на історію трагічного кохання Гретхен до Фауста. Оскільки в зазначеній формулі спочатку не було закладено знак комерційного «ет» перед ПІ — @, то корпус пропонує наступний приклад: 28.04.2003 Наступний фрагмент цікавий тим, що містить компонент wie Gretchen fragen, який актуалізує значення крилатого виразу Gretchenfrage: «основне, принципове питання; питання совісті, альтернативне питання», причому містить цитату (питання до Фауста щодо його віри) з трагедії, яку можна віднести до прецедентного висловлювання: «Vielleicht «Nun sag, wie hast du's mit der Religion?» [Rede von Norbert Lammert, Deutscher Bundestag, 26.03.2011]

Раніше ми говорили, що імена персонажів трагедії відносяться до групи універсально-прецедентних імен, щоб обґрунтувати свою точку зору та показати на конкретних прикладах, як функціонують названі ПІ у структурі образних порівнянь української мови, звернімося до Національного корпусу української мови. Лексична одиниця як Фауст зафіксована в основному корпусі НКРЯ у такій кількості: 33 документи, 35 входжень. Наприклад:

1) «Я вже казав вам, що в цій книзі я намагаюся зв'язати нитки всіх мох творчих роздумів Ось і я старий і сліпий, як Фауст, але продовжую працювати, час покаже, чи дарма я намагався осмислити незбагненну історію

людства. Вам не доводилося чути легенду про те, ніби Найдан-ван, як Фауст, продав душу дияволу?» [Леонід Юзефович. Князь вітру (2001)];

2) «Він засміявся. - Я вам кажу, що помолодшав, як Фауст. От іду з молоденькою жінкою під ручку... Він був у чудовому настрої, жартував, сміявся, і обличчя його справді здавалося молодшим». [І. Р. Еренбург. Відлига (1953-1955)]. Зауважимо, що у кожному з наведених фрагментів ім'я героя трагедії Гете служить чином порівняння, т. е. поняттям, що пояснює той чи інший предмет (чи явище), що вже має назву. Що ж до *tertium comparationis*, він може бути виражений як прямо (з допомогою прикметника чи прислівника), і побічно (з допомогою дієслова), т. е. в семантиці слів-супровідників [2, з. 50].

У фрагменті 1 *tertium comparationis* виражений через визначення старий і сліпий, тоді як у фрагментах 2-4 він передається за допомогою супровідних ІІІ слів порозумітися, продати, помолодшати. Останні приклади також відсилають нас до мотиву угоди з дияволом: Фауст віддає свою душу в руки Мефістофеля, обмінявши її на мирські насолоди та безмежні знання.

Так, відсутність у НКРЯ прикладів образних порівнянь, в яких ім'я дівчини виступало б як *secundum*, пояснюється тим, що в процес перетворення імені «Маргарита» на фразеологічну одиницю (інакше кажучи, лексикалізація) не відбувся. Отже, можна судити про те, що ІІІ має низьку частотність в даній мові. Цю особливість у системі мови також варто взяти до уваги під час аналізу.

2.4. Описовий переклад

У наступному прикладі лексична одиниця, яка нас цікавить, є авторським оказіоналізмом і не має словникових перекладів або тлумачень:

«Eip Donnerwort hat mich hinweggerafft» [43, 17]

Калька:

Грім слова вбив мене «Я знищений словом громовим». [44, 30]

«Я словом громовим повалений був у порох!» [45, 23]

Англійський варіант перекладу:

Donnerwort had me blown away

В даному випадку перекладачами використовується прийом описового перекладу, що впливає зі значення компонентів одиниці, що перекладається: der Donner (грім) і das Wort (слово).

У наступному прикладі ми також маємо справу з авторським оказіоналізмом, який не має словникових відповідностей:

«Di Ibbegriff der holden Schlimmersäfte, Di Aiszig aller tödlich feinen Kräfte, Erweise deinem Meister deine Ginst!» [43, 19]

Калька:

Ти втілення чарівних дрімотних соків,

Ти витяжка всіх смертельних сил,

Доведи своєму господареві свою прихильність! «З сонних трав настояна гуща, Смертельною силою, тобі властивою, Сьогодні свого творця вшануй!» [44, 33]

«Вміст снів тихих, непробудних, Джерело сил згубних і дивних, Служи власнику своєму цілком!» [45, 25]

Загалом, виходячи із значень компонентів слова Shlimmersaft (der Schlimmer – дрімота, безтурботний сон; der Saftem – сік) обидва перекладачі досить точно передають сенс оригіналу. Таким чином, на підставі досліджених прикладів можна дійти невтішного висновку, що у перекладах обох авторів загалом дотримується адекватна міра перекладацьких трансформацій. Найбільш частотними є трансформації лише на рівні граматики, саме різного роду заміни.

2.5. Вилучення та додавання

Наступний приклад є однією складнопідрядною пропозицією:

«Du sprichst ja wie Hans Liederlich, Der begehrt jede liebe Blim' für sich, Und düpelt ihm, e wär' kein' Ehr' Und Ginst, die pi; Geht aber doch nicht mmer an».[43, 80]

Калька:

Ти ж кажеш, як Ганс Лідерліх, Який прагне для себе будь-яку квітку, І для нього ніби немає честі

І яка була користь зривати його; Адже не завжди це потрібне. «Ти судиш, як якийсь селадон. Побачать ці люди колір, бутон,

І одразу ж зривати його готові. Все у світі створено для їх персон.

Для них немає у житті нічого святого. Не можна так, любий. Боляче ти востер». [44, 150]

«Ти кажеш, як серцеїд порочний. Подай йому зараз будь-яку квітку!

Він вважає, що немає любові, немає честі міцної, Якої він викрасти б не міг!

Але не завжди буває це на користь!» [45, 108]

Англійський варіант перекладу:

You say, like Hans Liederlich, Who wants any flower for himself, And for him it seems that there is no honor

And what was the use of tearing it down; After all, it is not always necessary. «You judge like some celadon. These people will see a color, a bud,

And immediately they are ready to tear it down. Everything in the world is created for their persons.

For them, there is nothing sacred in life. You can't do that, my dear. It hurts you sharp.» [44, 150]

«You say how vicious the heart-eater is. Give him any flower now!

He believes that there is no love, no strong honor, which he could not steal!

But it is not always beneficial!» [45, 108]

У варіанті дослівного перекладу можна побачити, що пропозиція такого обсягу є досить складним сприйняття читачем. У перекладі Пастернака [44] цю складну пропозицію поділено на п'ять простих. Холодковський [45] також застосовує прийом членування речень у своєму перекладі, розділивши одну складнопідрядну пропозицію на три простих та одну складнопідрядну.

У разі застосування прийому членування речень обумовлено синтаксичними особливостями обох мов. Для української складні, багатоскладові пропозиції менш характерні, ніж німецької.

Наступний приклад, навпаки, є послідовністю декількох простих, іноді односкладових пропозицій:

«Erkennst du mich? Gerippe! Scheisal du! Erkenst du deinen Herrn und Meister?

Was hält mich ab, so schlag' ich zi, Zerschmettre dich in d deine Katzen-Geister!» [43, 74]

Калька:

Ти впізнаєш мене? Скелет! Лякало ти! Ти впізнаєш свого пана та господаря? Що мене утримує, так я заб'ю, Розіб'ю тебе і твоїх мавпячих духів! «Не дізнаєшся? А я можу

Стерти, як твій прямий владико, З лица землі тебе, каргу,

З твоєю мавпою клікою!» [44, 140]

«Ну що, кістлява? Тепер ти впізнала? Дізналася, лякало, царя та пана?

Махну рукою і всі твої худоби

І ти сама все порохом, образино!» [45, 100]

У перекладі Пастернака кілька односкладових речень об'єднані у просту поширену пропозицію. У перекладі Холодківського об'єднання пропозицій немає, проте переклад виконано з деякими перестановками.

2.6. Переклад англійською на українською мовою спеціальних класів ФО

Як було згадано, у цій роботі виділяється 15 типів модуляції. Розглянемо приклади застосування кожного їх.

Mod 1 – синонімічна заміна

Наведемо такий приклад:

«Das Sprichwort sagt: Ein eigner Herd,

Ein braves Weib, sind Gold und Perlen Wert» [43, 99]

Калька:

Прислів'я каже: власне вогнище, Добра дружина дорожча за золото і перли «Своя дружина та кут, кажуть, Дорожче за царства і кам'яні палати» [44, 188]

«Прислів'я говорить: дружина своя і дах Найдорожче на світі нам дарів» [45, 135]

Англійський варіант перекладу:

The proverb says: own hearth, A good wife is more expensive than gold and pearls «Your wife and corner, they say, More expensive than kingdoms and stone chambers».

У даному випадку пряме значення слова «sagen» (говорити) не має сполучності з поняттям «прислів'я». Холодковський використовує прийом синонімічної заміни, вживаючи відповідне за стилем і сполучністю слово «говорить». Що стосується Пастернака, у своєму перекладі він замінює словосполучення, що цікавить нас, дієсловом «говорять».

Розглянемо ще один приклад застосування цього виду модуляції:

В даному випадку Холодковський використовує прийом простої підстановки. У перекладі Пастернака пряме значення дієслова «sprechen» (рус. говорити) замінено синонімічним значенням «судити» яке, на наш погляд, є більш доречним в контексті ситуації, що описується.

«Du sprichst ja wie Hans Liederlich, Der begehrt jede liebe Blim' für

sich» [43, 80]

Калька:

Ти кажеш, як Ганс Лідерліх, Який прагне для себе кожен милию квітку
«Ти судиш, як якийсь селадон. Побачать ці люди колір, бутон, і зараз же
зірвати його готові». [44, 150]

«Ти кажеш, як серцеїд порочний. Подай йому зараз будь-яку
квітку!» [45, 108]

Переклад англійською мовою:

You say like Hans Liederlich, Who wants every sweet flower for himself
«You judge like some celadon. These people will see the color, the bud, and they
are ready to pluck it right away.»

Mod 2 – дискурсивна заміна

Даний тип модуляції не було виявлено в аналізованих перекладах.
Отже, можна дійти невтішного висновку, що цей тип модуляції перестав бути
характерним для поетичного тексту.

Mod 3 – погляд на ситуацію з протилежного боку

Розглянемо наступний приклад:

«O! töpet fort, ihr süßen Himmelslieder!

Die Träpe quillt, die Erde hat mich wieder! [43, 21]

Калька:

Звучить далі, солодкі небесні пісні!

Сльоза тече, земля знову має мене! «Я повернув землі. Подяка За це
вам, святі піснеспіви!» [44, 37]

«О звуки дивовижні, пливить наді мною!

Я сльози ллю, мирюся з життям земним!» [45, 27]

Описувана в даному прикладі ситуація: Великодні піснеспіви, що
раптом пролунали, завадили спробі Фауста покінчити життя самогубством.
Таким чином, він залишається живим. Сторони цієї ситуації: земля – Фауст.
Обидва перекладачі використовують модуляцію. Таким чином, у тексті
перекладу ситуація описується з боку Фауста, а не землі, як у тексті

оригіналу.

Наведемо приклад із діалогу Фауста та Мефістофеля:

«Verstehst di, was für peie Lebenskraft Mir dieser Wandel in der Öde scafft?» [43, с. 105]

Калька:

You say like Hans Liederlich, Who wants every sweet flower for himself
«You judge like some celadon. These people will see the color, the bud, and they are ready to pluck it right away.»

У разі сторонами описуваної ситуації є природа і Фауст. У тексті оригіналу ситуація описується із боку природи. При перекладі (в обох випадках) застосовується прийом модуляції, саме погляд на ситуацію з протилежного боку. Таким чином, у текстах перекладу ситуація розглядається Фаустом.

Mod 4 – заміна кліше на кліше. Використання клішованих виразів не є характерним для поетичного тексту, відповідно, даний вид модуляції в процесі аналізу перекладів трагедії виявлений не був.

Mod 5 – фразеологічна заміна. Наведемо такий приклад:

«Und läg' er nur immer im dem Grase! In jeden Quark begräbt er seine Nase!» [43, 8]

Калька:

І якби він тільки завжди лежав у траві! І не пхав свій ніс у кожен сир
«О, якби він сидів у траві косовиці І в усі чвари не пхав би носа!» [44, 34]

«І хай ще в траві сидів би він затишно, Так ні, прямо в бруд він лізе щохвилини» [45, 11]

Англійський варіант перекладу:

And if only he always lay in the grass! And he didn't stick his nose in every cheese
«Oh, if he sat in the grass of Kosovy And he wouldn't stick his nose in all the quarrels!» [44, 34]

«And let him sit comfortably in the grass, No, he climbs right into the dirt every minute» [45, 11]

В даному випадку ми маємо справу з фразеологізмом *seine Nase in jeden Quark* у зміненому вигляді, що має значення «скрізь пхати свій ніс». У німецькому варіанті цього фразеологізму використовується слово «сир». У перекладі Пастернака застосовано адекватну заміну цього поняття зі збереженням сенсу та експресивності фразеологічного вираження. У перекладі Холодковського сенс фразеологізму загалом також переданий адекватно. Розглянемо приклад із монологу Фауста:

«Und ziehe schon an die zehen Jahr, Herauf, heraus und quer und krumm,
Meine Schüler an der Nase herum –

Und sehe, dass wir nichts wissen können!» [43, 11]

Калька:

І вже десятий рік Вгору, вниз і впоперек і криво, Вожу своїх учнів за носа І бачу, що нічого ми не можемо знати «І за носа десять років вожу Учнів, як буквед, Тлумачаючи так і сяк предмет». [44, 17]

«Тому пішов десятий рік; Учнів туди, сюди Я за ніс провожу завжди». [45, 15]

Англійський переклад:

And already for the tenth year Up, down and across and crookedly, I lead my students by the nose And I see that we can't know anything «And for ten years I lead the students by the nose, like a letter teacher, Explaining such and such a subject.» [44, 17]

«Therefore the tenth year passed; Pupils there, here

I always lead by the nose.» [45, 15]

В даному випадку обидва перекладачі замінюють ідіоматичний вираз «an die Nase ziehen» еквівалентним виразом «водити за ніс».

Mod 6 – погляд на ситуацію в перспективі чи ретроспективі. Розглянемо приклад погляду на ситуацію у перспективі:

«Ich wünschte recht gelehrt zu werden, und möchte gern, was auf der Erden und in dem Himmel ist, erfassen,

Die Wissenschaft und die Natur». [43, 52]

Калька:

Я хотів стати добре навченим,

І хотів би зрозуміти, що є на землі, І на небі,

Науку та природу «Я б стати хотів великим ученим

І оволодіти всім таємним, Що є на небі та землі.

Природознавством у тому числі». [44, 93]

«Хочу я бути вченим надзвичайним, Наблизитись до всіх землі та неба таємниць Обняти бажаю, словом, повне коло Природи всієї та всіх наук». [45, 69]

В даному випадку ми маємо справу з такими труднощами перекладу, як неприйнятність мовної форми. Обидва перекладачі використовують прийом модуляції, а саме погляд на ситуацію у перспективі. Дане рішення, на наш погляд, є дуже вдалим і доречним в ситуації, що описується.

Mod 7 – генералізація та конкретизація. Розглянемо приклад генералізації:

«Hier ist ein Saft, der eilig trinken macht. Mit brauner Flit erfüllt er deine Höhle». [43, 20]

Калька:

Тут сік, який спішно сп'янює, Коричневим потоком він заповнить твою порожнечу «Зараз сказати я не встигну мови, Напій цей діє швидше, І повільніше струмінь його тече». [44, 34]

«Хмелений мій напій, і темний зілля колір: Його приготував я своєю рукою,

Його вибрав усім серцем, усією душею». [45, 26]

Цікава для нас лексична одиниця Saft має значення «сік». У перекладі Пастернака і Холодковського дана лексична одиниця перекладена словом із ширшим значенням, саме «напій».

На наш погляд, використання прийому генералізації в даному випадку обумовлено тим, що в українській мові поняття «сік» абсолютно не асоціюється з хмільним напоєм, про який мова йде в тексті оригіналу. Слово

«напій», навпаки, добре поєднується з лексичними одиницями семантичного поля «алкоголь». Наприклад: алкогольний напій, хмільний напій, міцний напій і т.д. Таким чином, застосування прийому генералізації у розглянутому випадку обумовлено необхідністю уникнути порушення норм сполучуваності одиниць у мові перекладу.

У наступному прикладі нас цікавить слово *Vettern*, що означає «двоюрідні брати», «кузени»:

«Heit sind wir ihn vorbei gereist;

Wir haben ihn das letztmal gesprochen. Von seinen Vettern wisst' er viel zu sagen, Viel Grüße hat er ins an jeden aufgetragen». [43, 61]

Калька:

Сьогодні ми до нього заїжджали;

Ми з ним минулого разу розмовляли, Він багато говорив про своїх двоюрідних братів,

Звелів нам передати їм велике привітання. «Ми з ним сьогодні вранці зустрілися. І мало не забув його наказ:

Відвезти уклін рідні просив він нас» [44, 113]

«Ні, нині ми прийшли здалеку,

Але минулого разу ми довго з ним розмовляли, Нам говорив він багато про рідню: Їй знести уклін він наказував мені». [45, 83]

Англійський переклад:

Today we visited him;

We talked with him last time, He talked a lot about his cousins,

He ordered us to give them a big greeting. «We met with him this morning. And almost forgot his order:

He asked us to take a bow to our relatives» [44, 113]

«No, now we have come from afar,

But last time we talked with him for a long time, he told us a lot about his family: He ordered me to bow down to her.» [45, 83]

В даному випадку обидва перекладачі використовують гіперонім

«рідня». Це може бути пов'язано з тим, що словосполучення «двоюрідні брати» (саме воно є більш звичним для читача, слово «кузен» є запозиченням з французької мови) є надто громіздким для даного поетичного тексту і не вписується в його ритмічну структуру.

Розглянемо приклади застосування прийому конкретизації. В даному випадку обидва перекладачі використовують прийом конкретизації. Пастернак замінює гіперонім «северянин» гіпонімом «швед», а Холодковський - гіпонімом «норвежець». Застосування прийому конкретизації у разі може бути зумовлено ритмічними особливостями поетичного тексту.

«Des Italiepers feurig Blit, Des Nordens Daierbarkeit» [43, 360]

Калька:

Італійця вогненну кров, стриманість жителя півночі «Пристрасть італійця, Твердість шведа». [44, 88]

«Испанця вогненну кров, Норвежця прямоту». [45, 63]

Англійський переклад:

The fiery blood of an Italian, the restraint of a northerner «Passion of an Italian, Firmness of a Swede.» [44, 88]

«Fiery blood of the Spaniard, directness of the Norwegian.» [45, 63]

Розглянемо приклади застосування прийому конкретизації у уривку з пісні Небесного Воїнства:

«Folgt, Gesandte, Himmelsverwandte, Gemächlichen Flug: Sundern vergeben, Staub zu beleben» [43, 360]

Калька:

Слідуйте, посланці Небесні родичі, У неспішний політ: грішних прощати,

Праха оживляти «Ангельською раттю Рушаємо, браття, В тихий політ, Грішних прощаючи, Прах оживляючи» [44, 699]

«Вісники раю, Небо сини, Тихо злітаючи

З гірської країни, Прах оживляючи, Гріх викупляючи» [45, 300]

Англійський варіант перекладу:

Follow, messengers Heavenly relatives, In a leisurely flight: to forgive sinners,

Bringing the ashes to life «With an angelic procession, brothers, we are moving in a quiet flight, forgiving sinners, reviving the ashes»[44, 699]

«Messengers of heaven, Sons of Heaven, Quietly flying from the mountainous country, Reviving dust, Redeeming sin» [45, 300]

В даному випадку обидва перекладачі також використовують прийом конкретизації. Пастернак передає гіперонім «родичі» словом із вузьким значенням, саме «брати». Холодковський використовує гіпонім сини. Таке рішення під час перекладу може бути зумовлене православною традицією використання таких позначень, як «син Божий», «святий отець» тощо. Крім того, у Святому Письмі всі люди називаються братами як ті, що походять від єдиного людського подружжя. Відповідно, використання прийому конкретизації певною мірою могло бути зумовлене релігійними традиціями.

Mod 8 – заміна частини на ціле та навпаки. Розглянемо приклад заміни цілого частиною:

«Weh! Ich ertrag dich nicht!» [43, 14]

Калька:

Ах! Я не виношу тебе! «Твоє обличчя мене лякає». [44, 23]

«На жаль, твій вигляд нестерпний!» [45, 18]

У разі займенник «тебе», що виражає ціле, у перекладі Пастернака представлено іменником «лик», а перекладі Холодковського – іменником «вид». Обидва варіанти перекладу виражають частину об'єкта, відповідно, у разі має місце такий тип модуляції, як заміна цілого частиною.

Розглянемо приклад заміни частини цілим:

«Verbinde dich! Du sollst in diesen Tagen Mit Freuden meine Künste sehn.

Ich geb dir was poch kein Mensch gesehen». [43, 45]

Калька:

Зв'яжіться! Ти маєш у ці дні

З радістю побачити мої вміння.

Я дам тобі те, що ще не бачила жодна людина «За це покладись на мою обітницю. Я дам тобі, чого не бачило світло». [44, с. 81]

«І я тебе негайно потішу Своїм мистецтвом! Я тобі доставлю Чого ще ніхто не знав із людей! [45, с. 61]

Англійський варіант перекладу:

Get in touch! You have these days

Glad to see my skills.

I will give you something that no man has ever seen “For this, rely on my promise. I will give you what the light has not seen.» [44, 81]

«And I will immediately entertain you with my art! I will deliver to you What no one among people has ever known! [45, 61]

У цьому прикладі Пастернак у своєму перекладі замінює частину *kein Mensch* на ціле світло. Холодковський не застосовує прийому модуляції у своєму перекладі.

В обох випадках йдеться про використання замість цього елемента дійсності іншого, що складається з першим щодо нерозривного зв'язку. На наш погляд, застосування цього типу модуляції в перекладі може бути передачі експресії оригіналу.

Mod 9 – зміна часових інтервалів (при лінгвокультурних відмінностях – їх адаптація). Розглянемо приклад зміни часових інтервалів:

В даному випадку поняття «час» у тексті оригіналу Пастернак у своєму перекладі замінює поняттям «життя», тим самим змінивши часовий інтервал ситуації, що описується. Щодо перекладу Холодковського, тут перекладач використовує крилатий вираз латиною, в якому також міститься слово *vita*, яке також означає «життя».

«Doch nur vor Einem ist mir bang Die Zeit ist kurz, die Kunst ist lang». [43, 48]

Калька:

Але лише одне мене лякає

Час коротко, мистецтво довго. «Але життя, на жаль, коротке А шлях до досконалості далекий». [44, 87]

«Боюсь я за одне, в одному лише мій протест: *Ars longa, vita brevis est*». [45, 64]

Англійський варіант перекладу:

But only one thing scares me

Time is short, art is long. «But life, unfortunately, is short, and the path to perfection is long.» [44, 87]

«I fear for one thing, my protest is only in one thing: *Ars longa, vita brevis est*.» [45, 64]

Mod 10 – зміна просторових форм (при лінгвокультурних відмінностях – їх адаптація). Наведемо приклад зміни просторових форм у перекладі:

«O ja, bis an dir Sterne weit, Mein Freund, die Zeiten der Vergangenheit Sind ins ein Buch mit sieben Siegeln». [43, 16]

Калька:

Так, до самих зірок,

Мій друг, часи минулого

Для нас книга за сімома печатками «О так, звичайно, до самого місяця!
Не чіпайте далекої старовини!

Нам не зламати її семи печаток». [44, 28]

«О, так, до самих зірок! Жахливо далеко! Мій друг, минуле досягнути не так легко: Його і зміст і дух, наскільки не забуті, Як у книзі за сімома печатками приховані». [45, 21]

Англійський переклад:

Yes, to the very stars,

My friend, past times

For us, the book under seven seals «Oh yes, of course, to the moon itself! Do not touch distant antiquity!

We cannot break her seven seals.» [44, 28]

«Oh, yes, to the very stars! Terribly far! My friend, it is not so easy to

comprehend the past: Its content and spirit, as far as they are not forgotten, are hidden in a book behind seven seals. [45, 21]

У разі Пастернак замінює поняття «зірки» поняттям «місяць», що дещо змінює просторові форми тексту. Ця заміна може бути обумовлена ритмічними та рифмічними особливостями віршованого тексту. Що стосується перекладу Холодковського, при перекладі поняття, що цікавить нас, прийом модуляції не використовується.

Mod 11 – розкладання на кілька дій. Наведемо приклад:

Und seiner Unersättlichkeit

Soll Speis und Trank vor gier'gen Lippen schweben [43, 50]

Калька:

Їжа й пиття висітимуть перед його губами, що прагнуть від ненаситності, Він питиме, і вдосталь не нап'ється. Він буде їсти, і він не буде ситий. [44, 91]

Він буде рватися, жадати, битися, І привид їжі перед ним

Над ненаситною главою витиметься [45, 67]

Труднощі для перекладу є дієсловом „schweben“. У перекладі Пастернака одна дія (schweben) розділена на дві дії, причому друга дія виражена результативним дієсловом. У разі також використовується п'ятий тип модуляції (погляд ситуацію з протилежного боку).

Mod 12 – заміна кошти на результат. Розглянемо наступний приклад:

«Nicht jedes Mädchen hält so rein». [43, 82]

Калька:

Чи не кожна дівчинка так підтримує чистоту. «Порядок у неї який!»[44, 154]

«Так! У дівчат так чисто не завжди! [45, 111]

Англійський варіант перекладу:

Not every girl maintains cleanliness like that. «What order she has!»[44, 154]

«So! Girls are not always so clean! [45, 111]

У цьому прикладі дієслово «reinhalten» («підтримувати чистоту») можна як засіб досягнення порядку у приміщенні. У перекладах цей засіб замінюється результатом: порядок, чисто. На наш погляд, цей приклад може бути розглянутий так само з позиції статичних та динамічних відносин, про що йтиметься далі.

Mod 13 – заміна дійової особи на дію. У процесі аналізу перекладів трагедії «Фауст» цей вид модуляції не було виявлено.

Mod 14 – знеособлення чи персоналізація. Розглянемо приклад застосування прийому знеособлення у перекладі Пастернаку:

«Das Sprichwort sagt: Ein eigner Herd,
Ein braves Weib, sind Gold und Perlen Wert» [43, 99]

Калька:

Прислів'я каже: власне вогнище, Хороша дружина дорожча за золото і перли «Своя дружина та кут, кажуть, Дорожче за царства і кам'яні палати» [44, 188]

«Прислів'я говорить: дружина своя і дах Найдорожче на світі нам дарів» [45, 135]

У разі в тексті оригіналу виділений вираз є персоніфікованим. У перекладі Пастернака ця персоніфікація передана невизначено-особистою пропозицією, що веде до її знеособлення. Холодковський у своїй перекладі залишає персоніфікацію майже без перетворень, замінивши пряме значення дієслова «sagen» («говорити») синонімічним, більш доречним у цій ситуації значенням.

Mod 15 – замість статичної динаміка та навпаки. Наступний приклад є заміною статичної динамікою:

«O Tod! ich kenn's – das ist mein Familis – Es wird mein schönstes Glück zu nichte!» [43, 15]

Калька:

О смерть! Я знаю, це мій практикант, Зникне моє чудове щастя. «Ось принесла нелегка! У розпал Бачень цих чудових - мій підручний! [44, 25]

«Стучать. Знаю: помічник це мій!

Загинуло все! О смерть, о муки!» [45, 19]

Англійський переклад:

O death! I know, this is my intern, My wonderful happiness will disappear.

«It's not easy! In the midst of Visions of these wonderful - my henchman! [44, 25]

«They are knocking. I know: this assistant is mine!

Everything died! Oh death, oh torment!» [45, 19]

В даному випадку обидва перекладачі використовують прийом заміни стативи динамікою.

Розглянемо приклад, вже згаданий нами при розборі mod 12 (заміна кошти на результат). Як говорилося вище, даний приклад може бути розглянутий як заміна динамічної статичної ситуації:

«Nicht jedes Mädchen hält so rein». [43, 82]

Калька:

Чи не кожна дівчинка так підтримує чистоту. «Порядок у неї який!» [44, 154]

«Так! У дівчат так чисто не завжди! [45, 111]

У цьому прикладі дієслово «reinhalten» («підтримувати чистоту») відбиває динамічний процес. У перекладах цей процес замінений статичним результатом: порядок, чисто.

У ході порівняльного аналізу трагедії Гете «Фауст» та її перекладів українською мовою було зроблено такі висновки:

Найпоширенішим видом перекладацьких трансформацій, використаних під час перекладу цього твору, є трансформації лише на рівні граматики. Основними причинами цих трансформацій є розбіжності систем мов оригіналу та перекладу.

Що ж до модуляцій, можна дійти невтішного висновку, деякі їх типи, саме заміна кліше на кліше і дискурсивна заміна характерні поетичного тексту.

Трансформації «у чистому вигляді» у цих перекладах зустрічалися

дуже рідко.

У процесі аналізу наукової літератури було встановлено, що перекладацькі трансформації для перекладу фразеологізмів – це прийоми перекладу, що передбачають відступ від структурно-семантичного паралелізму між оригіналом та перекладом, який необхідний у тих випадках, коли дотримання структури та семантики оригіналу здатне призвести до порушення норм і узусу мови перекладу та перешкодити досягненню комунікативної мети тексту оригіналу. Основною комунікативною метою художніх текстів є художньо-естетична (поетична) функція. Через особливості творів художньої літератури еквівалентним може вважатися такий художній переклад, який надає рівноцінний оригіналу художньо-естетичний вплив на читача.

Окрема увага була приділена розгляду різних класифікацій перекладацьких трансформацій фразеологізмів, складених вітчизняними та зарубіжними лінгвістами.

У науці про переклад всі дії, що не належать до підстановки, прийнято класифікувати як «перекладацькі трансформації». До них серед іншого прийнято відносити різноманітні заміни, антонімічний переклад, конверсію, транспозицію. До трансформацій відносять також модуляцію.

У цій роботі виражається ідея необхідності розмежування перекладацьких трансформацій на власне трансформації та модуляції. Трансформації є формальні перетворення, обумовлені граматичними особливостями пари мов і потребують аналізу сенсу, розумових переходів і синтетичне створення нової форми. Модуляції ж апріорі припускають аналітико-синтетичні дії. У роботі наводиться алгоритм модулятивних дій перекладача.

РОЗДІЛ 3

ЧАСТОТНИЙ І ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ВЖИВАННЯ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В ТВОРІ «ФАУСТ» ТА ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА АНГЛІЙСЬКУ ТА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

3.1. Частотний аналіз вживання ФО

Для підрахунку чисельності фразеологізмів в творі «Фауст» нами було обрано декілька найбільш поширених семантичних класифікацій.

Академіку В. В. Виноградову належить семантична класифікація фразеологізмів. Вчений розподіляє їх на три типи: Фразеологічні зрощення; фразеологічні єдності; фразеологічні сполучення.

В діаграмі використання частотності в ФО за семантичною класифікацією Віктора Виноградова: фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення набрали 40 %. Їхнє значення слів пов'язане із компонентами, які конкретизуються в зв'язку з іншими компонентами.

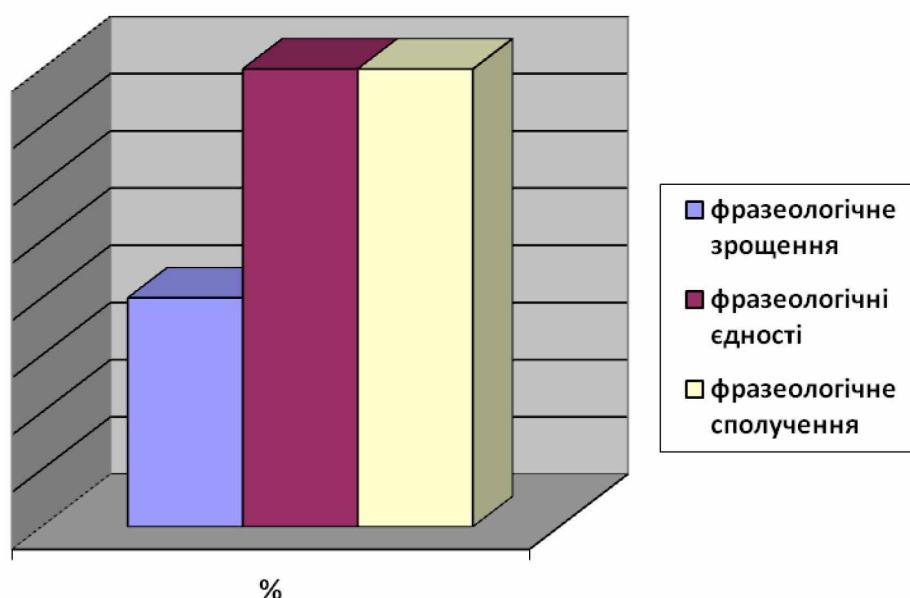

Рис. 3.1. Діаграма використання частотності в ФО за семантичною класифікацією В. Виноградова

Аналізуючи лексико-граматичні особливості фразеологізмів, які базувались на таких критеріях, як структура, сталість складу та мотивованість. Було проаналізовано підсистему фразеологізмів, що формують терміни лексикограматичної системи а також морфологічні властивості слів, що увійшли до їхнього компонентного складу. В якості граматичного маркера виступають прикметники та іменники. Компонентний склад адвербіальних фразеологічних зворотів може бути різним. У реченні адвербіальні фразеологічні звороти виконують функцію обставини. Фразеологічні одиниці з точки зору моделей ядерних речень дають змогу виявити певні типові моделі, що підходять до певного набору фразеологізмів. Найбільший відсоток набрали ад'єктивні фразеологізми. Однакову кількість: іменникові та адвербіальні.

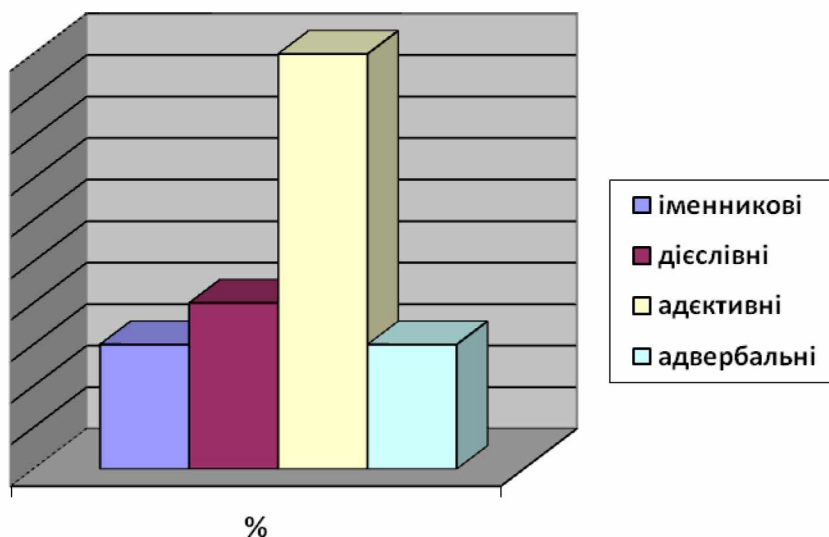

Рис. 3.2. Діаграма використання частотності в ФО за лексико-граматичною класифікацією О. Молоткова

В діаграмі використання частотності в ФО за лексико-семантичною класифікацією Барбари Вотьяк. Найбільший відсоток набрали вислови – 60%. Вислови є вираженням емоцій і тому є характерними для розмовної мови персонажів. Порівнюючи три класифікації було виявлено найбільше іменників: *das Leben, die Augen, das Mensch, das Meer, die Wolken, der Kopf*.

Das Leben ist bunt aber unvollkommen – Життя барвисте, але недосконале.

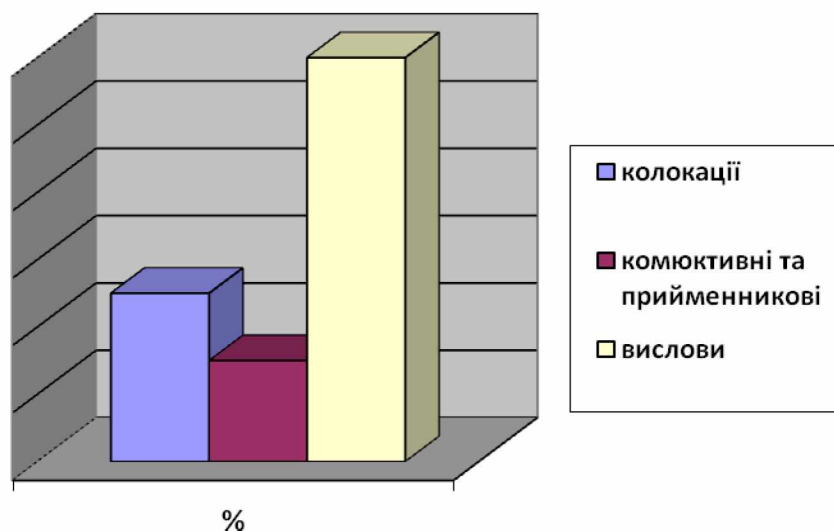

Рис. 3.3. Діаграма використання частотності в ФО за лексико-семантичною класифікацією Б. Вотяк

Die Augen quollen hervor – Очі вилізли з орбіти. Darauf soll ein Mensch kommen – І треба ж, щоб таке спало на думку!. Die Wolken standen regungslos wie Watte am Himmel – Високо в небі стояли білі, наче з вати хмаринки. Das Meer kam uns entgegen wie ein ungeheures silbernes Segel – Море пливло нам назустріч наче велетенський срібний парус. Das sind glühende Kohlen auf mein Haupt – Це ж на мою голову як розжарене вугілля.

Підсумовуючи використання найуживанішого лексико-семантичного поля в ФО у класифікаціях: В. Виноградова, О. Молоткова, Б. Вотяк. За частотністю вживання на першому місці ФО на позначення характеру: Eine verflucht harte Nuß – Ну й твердий до біса горіх. Wieder hinein in den Radau – Знову в бій за життя; на другому місці природа: Auf den halboffenen Knospen standen kleine, klare Wasserperlen – На напіврозкритих бутонах, наче перлини дрижали маленькі, чисті крапельки води. Wie große Flamingos schwammen die Wolken am apfelgrünen Himmel und behütete zwischen sich die schmale Sichel des zunehmenden Mondes – Наче великі фламінго пливли хмаринки на

зеленкуватому небі, обережно прикриваючи серп молодого місяця; на третьому почуття: *Ich konnte ihren Blick nicht ertragen. Er kam weit her und ging durch mich hindurch, irgendwohin* – Я не міг витримати її погляду. Він ішов з глибини і прониизуючи мене наскрізь, линув кудись у далечінь. *Uns schwoll das Herz* – Радість наповнила наші серця. На останньому зовнішність: *Jung und schön, eine helle Flamme Leben* – Молода й прекрасна, світлий вогник життя.

Отже, ФО можна імплікувати в асоціативне значення. Підсумовуючи використання трансформацій ФО в творі «Фауст» за лінгвістом Леонідом Бархударовим на першому місці – заміна; на другому місці – додавання; на третьому – опущення; на останньому – перестановка.

Дуже часто був і точний переклад: *Friede auf Erden* – Мир на землі. *Alter Meister* – Старий мастак. *Vergessen ist das Geheimnis ewiger Jugend* – Забуття – це секрет вічної молодості. *Gott sei Dank* – Слава Богу. *Aber dafür bin ich auch ganz voll Liebe, wie eine Biene voll Honig* – але я сповнена любові як бджола меду. *Die Lippen zusammengereßt* – Зціпивши губи. *Ich werde wie eine Schnecke schleichen* – Я повзтиму як слимак.

3.2. Функціональне значення способів та прийомів перекладу ФО

Переклад художнього твору складається із 3 етапів:

1. Передперекладацький аналіз оригіналу художнього твору, ідіостилю автора, рецензій на твір. Під ідіостилем у цьому контексті розуміється комплекс художньо-естетичного змісту твору та словесної форми, представлений засобами мовної виразності.

2. Аналіз лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації. Переклад є переробкою інформації за допомогою творчих моментів та аналітичних операцій.

3. Вибір перекладацьких стратегій передачі експресивних засобів

оригіналу засобами мови перекладу. Наприклад, підбір релевантних аналогів епітетам, метафорам, авторським неологізмам тощо.

На основі обраної перекладачем стратегії, та після визначення художньої природи твору, його стилістичних особливостей, перекладач приймає рішення, що відповідають нормам мови перекладу, очікуванням читацької аудиторії та історичній епосі. Оскільки використання архаїчних або сленгових виразів поза контекстом погано позначатиметься на якості перекладу.

Перекладаючи художній текст, перекладач стикається з перекладом ідіом, фразеологізмів, які не можна перекладати буквально. Потрібно підібрати еквівалент. Варто наголосити, що при використанні стилістичних прийомів та екстралінгвістичних особливостей, можливо, досягти еквівалентного перекладу художнього тексту із збереженням виразності оригіналу. Перекладач має передати всі думки, висловлені автором. У цьому мають бути збережені як пропозиції, але й специфічні особливості висловлювання. Перекладач варто утриматися від додавання чогось від себе. Він має право лише доповнювати та пояснювати автора. Перекладач має бути лаконічним, думки мають бути виражені у стисnutій формі. Перекладач повинен зберігати ясність викладу твору та використовувати інші засоби досягнення адекватного перекладу не на шкоду ясності.

Необхідно не використовувати складні обороти, які ускладнюють сприйняття. Думка має бути викладена простою та ясною мовою. Перекладач повинен дотримуватися загальноприйнятих норм української мови. Через суттєву невідповідність у синтаксичній структурі англійської та української мов, дуже складно зберегти стиль вираження оригіналу.

Ми провели частотний аналіз вживання фразеологічних та нефразеологічних способів і прийомів під час перекладу німецькомовних ФО українською та англійською мовою.

Було встановлено, що найпопулярнішим способом перекладу ФО є – підбір аналога (33 % випадків). Друге місце за популярність займає

семантичне запозичення (23 % випадків). Найменш популярним прийомом перекладу є додавання нових компонентів (складає 3 %). Крім того, відносно популярним способом перекладу ФО українською мовою є описовий переклад (17 %). Частотність використання синтаксичного уподібнення (калькування) складає 15 %. Вилучення компонентів – 9 % випадків.

Також, ми розглядали частотність використання фразеологічних і нефразеологічних способів перекладу ФО. За результатами частотного аналізу фразеологічні способи (семантичне запозичення та підбір аналога) переважають над нефразеологічними та використовуються у 56 % випадків. Нефразеологічні способи перекладу ФО відповідно – 44 % випадків. Отже, за результатами частотного аналізу найпопулярнішими способами перекладу німецькомовних ФО українською в публіцистиці є семантичне запозичення та підбір аналога. Найменш популярними прийомами – додавання та вилучення нових компонентів.

3.3. Зіставний аналіз вживання

У нашому дослідженні ми будемо порівнювати компонентний склад ФО в німецькій мові та їхній переклад українською та англійською мовою. Для дослідження візьмемо десять ФО з Гете «Фауст» та їх переклад українською та англійською мовами, обраних шляхом суцільної вибірки

Перший приклад: «*ins Gespräch kommen*», – «вступати ... в діалог». Ці два вирази еквівалентно-рівні. В обох мовах вони передані однаковою кількістю слів за допомогою іменника, прийменника та дієслова, окрім того, всі слова виконують ту ж саму функцію, що і в МО. Єдина відмінність це – вживання артикля середнього роду «*das*» («*ins*»), що є характерним для німецької мови. Як відомо, в українській мові артиклів немає. Схожий приклад: «*unter dem Motto*», – «під гаслом». Ці вирази також еквівалентно-рівні.

Наступний приклад: «Pop-up-Räume liegen im Trend», – «пор-пр простори сьогодні в тренді». В цьому випадку дієслова «liegen» в МО, замінено на іменник «сьогодні» в МП. Крім того, ці слова не лише належать до різних частин мов, але й мають різні семантичні поля.

Проте, оскільки ФО розглядається як цілісне значення, або лексема, така заміна не вплинула на значення цілої ФО. За відсутності еквівалента або аналога застосовується описовий переклад: «sind Frauen ... auf dem Vormarsch», – «жінки продовжують наступати». В цьому випадку іменник «der Vormarsch» виражений за допомогою дієслова «наступати». Структура притаманна німецькій мові, «auf dem etwas sein», зникла під час перекладу українською мовою та була замінена складеним дієслівним присудком. Для української мови характерна компресія або вилучення, наприклад: «Er liebte die Musik, das Musizieren und seine Musiker über alle Maßen...», – «Він любив музику, її виконання та своїх музикантів понад усе...».

В цьому випадку спостерігаємо зменшення кількості компонентів та переклад структури притаманній німецькій мові структурою притаманною українській мові (підбір аналога).

Інший приклад зменшення кількості компонентів: «dass bestimmte Missstände nicht so ohne weiteres aus der Welt zu räumen sind», – «зворушували окремі вади, які воно неспроможне просто так усунути». ФО «aus der Welt zu räumen» передана за допомогою дієслова «усунути».

Окрім зменшення кількості компонентів спостерігаємо вилучення інфінітивної конструкції «ohne ... zu», що є характерним під час перекладу українською мовою. Наступний приклад: «Natürlich hinterlässt diese tägliche Theaterproduktion des eigenen politischen Handelns Spuren», – «Для багатьох маловідомих політиків така повсякденна театралізація політики, звісно, безслідно не минає». Перш за все, це – антонімічний переклад, що використовується для спрощення. По-друге, іменник «Spuren» в МО перетворився на прислівник «безслідно» в МП.

Отже, ФО можна імплікувати в асоціативне значення. Підсумовуючи

використання трансформацій ФО в творі «Фауст» за лінгвістом Леонідом Бархударовим на першому місці – заміна; на другому місці – додавання; на третьому – опущення; на останньому – перестановка. В результаті дослідження фразеологізмів у німецькій мові та методів їх перекладу у роботах двох авторів ми дійшли наступних висновків:

По-перше, фразеологічних поєднань у творі Е. М. Ремарка «Три товариші» було знайдено дуже мало. Це свідчить, що поодинокі сполучуваність однієї з компонентів перестав бути типовою у німецької фразеології. Переклад фразеологічних поєднань в обох перекладачів здійснено переважно шляхом логічного підбору еквівалентного фразеологізму українською. Автори переважно користуються методом модуляції та при перекладі фразеологічних єдностей та виразів.

Приклади підтверджують, що стилістична ефективність розглянутого способу трансформації визначається тим, що, знаючи повну форму стійкої словесної одиниці в мові перекладу, можна навіть по одному її компоненту зрозуміти, який саме фразеологізм мав на увазі в оригіналі.

По-друге, дуже часто точне відтворення фразеологічного обороту в перекладі утруднено відсутністю перекладної аналогів - відповідностей. Тому досить часто перекладачам, підкоряючись власним стилістичним міркувань, доводилося вдаватися до описового та дослівного перекладу, які зберігають сенс оригіналу, але збіднюють його виразність.

На закінчення також хочеться відзначити, що обидва переклади адекватні. Проте, Ю. Архіпов, як свідчить аналіз конкретних перекладів, використовує метод модуляції набагато частіше, ніж І. Шрайбер. Це свідчить, що перекладачеві вдавалося відтворювати фразеологічну одиницю у мові перекладу, та її переклад є адекватним. Подібний переклад фразеологізмів вважатимуться рівнозначним, оскільки він дозволяє відтворити як сенс одиниці вихідної мови, а й її стилістичне забарвлення і задану автором функцію.

Таким чином, всебічне вивчення фразеологічної системи сучасної

німецької мови та переклад фразеологічних зворотів українською мовою дозволяє нам отримати уявлення про основні структурно-семантичні та стилістичні типи фразеологізмів, дізнатися про їх походження, і, найголовніше для перекладача, покращити якість перекладу.

ВИСНОВКИ

«Фразеологізм - це загальна назва семантично пов'язаних поєднань слів та речень, які відтворюються у мовленні у фіксованому співвідношенні семантичної структури та певного лексико-граматичного складу».

В результаті дослідження фразеологізмів у німецькій мові та методів їх перекладу у роботах двох авторів ми дійшли наступних висновків:

По-перше, фразеологічних поєднань у творі Е. М. Ремарка «Три товариші» було знайдено дуже мало. Це свідчить, що поодинокі сполучуваність однієї з компонентів перестав бути типовою у німецької фразеології. Переклад фразеологічних поєднань в обох перекладачів здійснено переважно шляхом логічного підбору еквівалентного фразеологізму українською. Автори переважно користуються методом модуляції та при перекладі фразеологічних єдностей та виразів.

Приклади підтверджують, що стилістична ефективність розглянутого способу трансформації визначається тим, що, знаючи повну форму стійкої словесної одиниці в мові перекладу, можна навіть по одному її компоненту зрозуміти, який саме фразеологізм мав на увазі в оригіналі.

По-друге, дуже часто точне відтворення фразеологічного обороту в перекладі утруднено відсутністю перекладної аналогів - відповідностей. Тому досить часто перекладачам, підкоряючись власним стилістичним міркувань, доводилося вдаватися до описового та дослівного перекладу, які зберігають сенс оригіналу, але збіднюють його виразність.

На закінчення також хочеться відзначити, що обидва переклади адекватні. Проте, Ю. Архіпов, як свідчить аналіз конкретних перекладів, використовує метод модуляції набагато частіше, ніж І. Шрайбер. Це свідчить, що перекладачеві вдавалося відтворювати фразеологічну одиницю у мові перекладу, та її переклад є адекватним. Подібний переклад фразеологізмів вважатимуться рівнозначним, оскільки він дозволяє відтворити як сенс одиниці вихідної мови, а й її стилістичне забарвлення і задану автором

функцію.

Проаналізувавши наукові твори багатьох лінгвістів, ми побачили, що думки дослідників щодо перекладу фразеологізмів різняться: вони виділяють різні способи передачі фразеологізмів з однієї мови на іншу. Не існує також єдиної термінології щодо цих способів. Так, наприклад, більшість дослідників вважають за потрібне виділяти еквівалентний спосіб перекладу фразеологізмів, відносячи до цього способу повні та часткові фразеологічні еквіваленти. Але деякі дослідники називають повні еквіваленти “абсолютними” або просто “фразеологічними еквівалентами”, а часткові еквіваленти “відносними”. При цьому виділяють і часткові фразеологічні еквіваленти, надаючи їм інший сенс. Існує ще багато прикладів, в яких можна побачити, що термінологія типів перекладу у різних дослідників не збігається. У даній публікації ми зробили спробу надати збірну класифікацію типів перекладу на основі досліджених нами творів лінгвістів.

Таким чином, всебічне вивчення фразеологічної системи сучасної німецької мови та переклад фразеологічних зворотів українською мовою дозволяє нам отримати уявлення про основні структурно-семантичні та стилістичні типи фразеологізмів, дізнатися про їх походження, і, найголовніше для перекладача, покращити якість перекладу.

